

Αγαπητοί αδελφοί Πόντιοι Σανταίοι,

Η Σάντα του Πόντου, η Επτάκωμος Σάντα, αριθμεί ζωή 16 αιώνων. Από το 300 μ.Χ. έως το 1924 ήταν προπύργιο εθνικό και θρησκευτικό του ελληνισμού και της Ορθοδοξίας. Σωστική κιβωτός του ελληνισμού του Πόντου, περιέσωσε ατελείωτα κύματα φυγάδων Ελλήνων, δεν προσκύνησε ποτέ τον Τούρκο, καλλιέργησε τα ελληνικά γράμματα, αναδεικνύοντας ολόκληρη φάλαγγα διανοουμένων που με τη δράση τους τίμησαν την πατρίδα τους.

Αν και άγονη, με κλίμα σιβηρικό, με έκταση 200 τ.χλμ., περίπου 5.000 κατοίκους κατά την απογραφή του 1905, θαυματούργησε και υψώθηκε στο επίπεδο του Σουλίου και της Μάνης λόγω της φιλοπατρίας των Σανταίων, που θεωρούσαν την πατρίδα τους ως «Αγία Σάντα».

Μια χούφτα ψυχωμένων ανταρτών της Σάντας αναστάτωσε το Τουρκικό δοβλέτι επί πέντε χρόνια και αντιστάθηκε στην πίεση είκοσι εκατομμυρίων Τούρκων του Μουσταφά Κεμάλ μέχρι τέλους, αποκτώντας δίκαια τον τίτλο «Σούλι του Ευξίνου». Μέχρι τέλους, και αφού είχε καταληφθεί η Τραπεζούντα, οι Σανταίοι με τους τελευταίους οκτώ οπλαρχηγούς τους αποτέλεσαν απόρθητο θύλακα αντίστασης. Επί πέντε χρόνια (1919-1924), Τούρκος δεν τόλμησε να πατήσει τα εδάφη της Σάντας που ήλεγχαν οι αντάρτες. Ακόμη κι ο Κεμάλ έγραψε στ' απομνημονεύματά του για τη Σάντα και τους ατίθασους αντάρτες της.

Την ιστορία της ηρωικής πατρίδας σας την γνωρίζετε όμως πολύ καλύτερα, και δεν είναι ο ρόλος μου να αναφερθώ σ' αυτήν. Σήμερα τιμούμε τη θλιβερή επέτειο 95 χρόνων από το Ολοκαύτωμα της Σάντας (τον Σεπτέμβριο του 1921). Δηλαδή την κορύφωση της Ποντιακής Γενοκτονίας, που ήταν η πιο χαρακτηριστική και ειδική φάση της ευρύτερης γενοκτονίας του Ελληνισμού της καθ' ημάς Ανατολής, δηλαδή Πόντου, Μικρασίας και Ανατολικής Θράκης.

Με τη Μικρασιατική Καταστροφή με την οποία ολοκληρώθηκε η Γενοκτονία που άρχισε ήδη το 1913 στην Ανατολική Θράκη, χάθηκε για πάντα ο ανατολικός πνεύμονας του ελληνισμού.

Οι ευθύνες είναι πολλές και μεγάλες: ο εθνικός διχασμός, η υποκρισία και τα συμφέροντα των μεγάλων δυνάμεων και ο αιμοδιψής τουρκικός εθνικισμός.

Μετά το 1923 ακολούθησαν δεκαετίες εθνικής προσπάθειας για την οικονομική και κοινωνική ενσωμάτωση των προσφύγων στην ελληνική πολιτεία. Η μικρασιατική τραγωδία όμως απεκρύβη απ' τη δημόσια συζήτηση και από κάποιους κατασκευάστηκε το ιδεολόγημα της «ανήθικης ιμπεριαλιστικής επίθεσης στην Τουρκία», ως δήθεν δικαιολογία για τη γενοκτονική πολιτική των Τούρκων και ως νομιμοποίηση των εθνικών εκκαθαρίσεων που διέπραξε ο τουρκικός εθνικισμός.

Όμως οι κοινότητες των προσφύγων, με πρωτοπόρους τους Πόντιους Έλληνες, αντιστάθηκαν και κατόρθωσαν να ανατρέψουν την κατάπτυστη διαδικασία της λήθης, αυτήν τη Γενοκτονία της Μνήμης.

Κατόρθωσαν να αναγνωρίσουν τη Γενοκτονία που υπέστησαν από τον τουρκικό εθνικισμό με αποφάσεις του ελληνικού Κοινοβουλίου, και να εντάξουν την ιστορία και την κληρονομιά του ελληνισμού της Ανατολής στη συλλογική μας μνήμη. Τιμούμε

τον οργανωμένο ποντιακό και ευρύτερα προσφυγικό ελληνισμό με τα σωματεία και τις ομοσπονδίες του, γι' αυτόν τον αγώνα.

Δυστυχώς, πρόσφατα οι επανειλημμένες αναφορές του υπουργού Παιδείας, κ. Φίλη, στο ζήτημα του χαρακτηρισμού της Γενοκτονίας των Ποντίων (και προφανώς ευρύτερα των Ελλήνων της «καθ' ημάς Ανατολής»), αποδεικνύουν ελλιπή γνώση του ζητήματος, ιδεολογική εμμονή και έλλειψη σεβασμού στη συλλογική μνήμη του προσφυγικού ελληνισμού αλλά και σε ομόφωνες αποφάσεις του ελληνικού Κοινοβουλίου και στο σοβαρό επιστημονικό έργο που έγινε από Έλληνες και ξένους επιστήμονες.

Η διεθνής αναγνώριση της συνολικής γενοκτονίας των χριστιανικών πληθυσμών της Οθωμανικής και Κεμαλικής Τουρκίας αποτελεί καθήκον απέναντι στους νεκρούς και εκδιωχθέντες, αλλά και σοβαρή πράξη για την αποτροπή παρόμοιων γενοκτονικών πολιτικών, τόσο από την Τουρκία όσο και διεθνώς. Στόχος του αγώνα αναγνώρισης είναι μόνον η ηθική και πολιτική απαξίωση και καταδίκη των γενοκτονιών του παρελθόντος, ώστε να υποβοηθηθεί η καλή γειτονία στην περιοχή μας. Δυστυχώς η λήθη και η ατιμωρησία για τις τουρκικές γενοκτονικές πράξεις (υπό τις συμβουλές Γερμανών αξιωματικών) οδήγησε προφανώς και τη ναζιστική Γερμανία στο Ολοκαύτωμα των Εβραίων. Δεν αποκλείεται και σήμερα η γενοκτονική πολιτική του Ισλαμικού Κράτους να πήρε παράδειγμα από τις παραπάνω γενοκτονίες.

Επιβάλλεται πάντως να γίνουν ορισμένες επιστημονικές επισημάνσεις για να οριοθετηθούν οι νομικές έννοιες και να αξιολογηθούν οι θέσεις του κ. Φίλη και τα ιστορικά γεγονότα.

1. Γενοκτονία αποτελεί οποιαδήποτε από τις παρακάτω πράξεις, εφόσον διαπράττεται με πρόθεση μερικής ή ολικής καταστροφής ομάδος εθνικής, εθνοτικής, φυλετικής, θρησκευτικής:

α) Φόνος μελών της ομάδας.

β) Σοβαρή βλάβη της σωματικής ή διανοητικής ακεραιότητός τους.

γ) Υποβολή σε συνθήκες διαβίωσης που μπορούν να επιφέρουν πλήρη ή μερική καταστροφή της ομάδας.

δ) Μέτρα που αποβλέπουν στην παρεμπόδιση των γεννήσεων.

ε) Αναγκαστική μεταφορά παιδιών της ομάδας σε άλλη ομάδα.

2. Δεν είναι απαραίτητη η απώλεια της ζωής και δεν απαιτείται η πλήρης εξόντωση της ομάδας. Όλες οι γνωστές μέχρι τώρα γενοκτονίες αφορούν μερική μόνον εξόντωση της ομάδας.

Επίσης, τιμωρούνται κατά τη Σύμβαση τέσσερις ακόμη πράξεις:

α) Συνεννόηση για διενέργεια γενοκτονίας.

β) Άμεση και δημόσια προτροπή προς γενοκτονία.

γ) Συνέργεια στη γενοκτονία.

δ) Απόπειρα γενοκτονίας.

3. Η γενοκτονία τιμωρείται είτε διαπράττεται σε καιρό ειρήνης είτε σε καιρό πολέμου (μεταξύ κρατών ή εμφυλίου). Πλήθος εγγράφων, μαρτυριών και διπλωματικών αρχείων μαρτυρούν ότι υπήρξε πρόθεση και σχεδιασμός από τους Νεότουρκους και

στη συνέχεια τους κεμαλικούς για την εξόντωση των χριστιανών της Τουρκίας. Υπάρχει και πλούσια βιβλιογραφία.

Όλες οι θεωρούμενες ως πράξεις γενοκτονίας τελέστηκαν σε βάρος Ελλήνων, Αρμενίων και Ασυροχαλδαίων, με τους ίδιους τρόπους, την ίδια περίοδο (1913-1923), και από τους ίδιους δράστες. Μήπως άραγε ο κ. Φίλης αρνείται και την Αρμενική Γενοκτονία που έχουν αναγνωρίσει πλείστα κράτη, κοινοβούλια (και το Ευρωπαϊκό) και οι περισσότερες Πολιτείες των ΗΠΑ;

Το έγκλημα της γενοκτονίας, μολονότι διαμορφώθηκε στην ομώνυμη διεθνή σύμβαση του 1948, περιέχει αρχές εθιμικού δικαίου που προηγήθηκαν αρκετές δεκαετίες (βλ. νομολογία διεθνών δικαστηρίων) και αφορά ευρύτερα τα διεθνή εγκλήματα. Είναι χαρακτηριστικό ότι ο όρος «γενοκτονία» αποδίδεται ήδη από τα έκτακτα στρατοδικεία της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας του 1919-1920 περί της γενοκτονίας των Αρμενίων.

Άλλωστε η γενοκτονία είναι έγκλημα που δεν υπόκειται σε παραγραφή.

Ο όρος «γενοκτονία» είναι προάγγελος του αντίστοιχου όρου της «εθνοκάθαρσης», ο οποίος άρχισε να χρησιμοποιείται διεθνώς με αφορμή την κρίση στη Γιουγκοσλαβία (1991-1999). Εθνοκάθαρση ή εθνική εκκαθάριση είναι η μαζική εκδίωξη των μελών μιας εθνότητας ή άλλης ομάδας από μία περιοχή ή/και ο αφανισμός τους με σκοπό τη βίαιη εξασφάλιση πληθυσμιακής ομοιογένειας σε μια γεωγραφική περιοχή για γεωπολιτικούς σκοπούς.

Ο όρος «εθνοκάθαρση» δεν έχει λάβει αυτοτελή νομική υπόσταση, δεν είναι δηλαδή έγκλημα, αλλά χρησιμοποιείται, κυρίως από το Ποινικό Διεθνές Δικαστήριο για την πρώην Γιουγκοσλαβία, για να περιγράψει ένα σύνολο επιμέρους εγκλημάτων πολέμου. Αν διαπιστωθεί η ύπαρξη ειδικού δόλου (πρόθεσης) κατά της ομάδας από τον δράστη της εθνοκάθαρσης και αν αυτή διεξάγεται με τις εγκληματικές μεθόδους της γενοκτονίας, τότε πρόκειται ταυτόχρονα και για γενοκτονία. Αυτό συνέβη και στην περίπτωση μας. Άλλωστε, επί της ουσίας το αποτέλεσμα είναι συνήθως το ίδιο (θάνατοι, εκτοπισμοί κλπ.). Η εμμονή λοιπόν κάποιων στο χαρακτηρισμό ως «εθνοκάθαρσης» μόνο της γενοκτονίας των χριστιανών της Ανατολής, προδίδει ελλιπή γνώση της ιστορικής και νομικής πραγματικότητας, και ιδεολογική προκατάληψη. Κυρίως αποτελεί βάρβαρη προσβολή των νεκρών και των εκτοπισμένων, και του αίματος των αθών που γενοκτονήθηκαν. Όταν μάλιστα και πολλοί προοδευτικοί Τούρκοι έχουν πλέον αποδεχθεί τη γενοκτονία!

Πρέπει ταυτόχρονα να επισημανθεί ότι και τα πογκρόμ της ελληνικής ομογένειας στην Τουρκία –δηλαδή Κωνσταντινούπολη, Ίμβρο και Τένεδο (Σεπτεμβριανά 1955 και απελάσεις, κατασχέσεις 1964-65)– εντάσσονται στην ίδια γενοκτονική πολιτική την οποία και αποκαλύπτουν διαχρονικά, ενώ επίλογο της Γενοκτονίας αποτέλεσε η εκδίωξη 200.000 Ελληνοκυπρίων από την κατεχόμενη Β. Κύπρο το 1974 και έως σήμερα (εκεί ήταν και εθνοκάθαρση).

Θα τελειώσω με μια προσωπική μου μαρτυρία: τον Ιούνιο του 1998 διοργανώθηκε από την Πανελλήνια Ομοσπονδία Ποντιακών Σωματείων, σε συνεργασία με τον παγκόσμιο οργανωμένο ποντιακό ελληνισμό, επίσκεψη επιστημονικής ομάδας στην έδρα των Ηνωμένων Εθνών στη Νέα Υόρκη, όπου καταθέσαμε πολυσέλιδο υπόμνημα

για τη γενοκτονία του ποντιακού ελληνισμού από τους Τούρκους, το οποίο είχε εκπονήσει ομάδα πέντε επιστημόνων μεταξύ των οποίων και ο γράφων. Η κατάθεση έγινε στην Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και συνοδεύθηκε από τη διεξαγωγή διεθνούς συνεδρίου για την αναγνώριση της Ποντιακής Γενοκτονίας (που ουσιαστικά είναι το πιο χαρακτηριστικό δείγμα της ευρύτερης γενοκτονίας του μικρασιατικού και θρακικού ελληνισμού). Στην αποστολή μας συμμετείχε και επίσημη αντιπροσωπεία του ελληνικού Κοινοβουλίου (που τον Φεβρουάριο 1994 με ομόφωνη απόφασή του είχε αναγνωρίσει τη Γενοκτονία των Ποντίων), αποτελούμενη από τους βουλευτές Χάρη Καστανίδη (ΠΑΣΟΚ), Σταύρο Παπαδόπουλο (ΝΔ) και Ευάγγελο Αποστόλου (Συνασπισμού). Ο τελευταίος είναι ο σημερινός βουλευτής του ΣΥΡΙΖΑ και Υπουργός Αγροτικής Ανάπτυξης.

Ας ρωτήσει λοιπόν ο υπουργός Παιδείας, κ. Φίλης, τον συνάδελφό του στην κυβέρνηση, υπουργό κ. Αποστόλου, για εκείνη την ιστορική επίσκεψη και τις απόψεις τις οποίες συμμερίστηκε τότε ως εκπρόσωπος του Συνασπισμού της Αριστεράς για τη γενοκτονία των Ποντίων! Γιατί λοιπόν σήμερα ο κ. Φίλης αποδυναμώνει την κοινή εθνική μας θέση, δίνοντας επιχειρήματα στην Τουρκική αδιαλλαξία;

Βενιαμίν Καρακωστάνογλου